

دریای خزر

سیاست، انرژی و امنیت

ویراستار انگلیسی: شیرین اکینر

ترجمه و تحقیق:

دکتر مرتضی نجفی اسفاد

(مدرس دانشگاه و وکیل دادگستری)

عنوان و نام‌پدیدآور	دریای خزر: سیاست، انرژی و امنیت / ویراستار: شیرین آکینر؛ ترجمه و تحقیق مرتضی نجفی‌اسفاد.
مشخصات نشر	تهران: خرسندی، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	۵۴۳ ص: مصور، نقشه.
شابک	978-600-114-226-0
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا	
یادداشت	عنوان اصلی: The Caspian: politics, energy and security
موضوع	نفت -- دریای خزر، منطقه -- صنعت و تجارت
موضوع	گاز -- دریای خزر، منطقه -- صنعت و تجارت
موضوع	سیاست جغرافیایی -- دریای خزر، منطقه
موضوع	دریای خزر، منطقه -- سیاست و حکومت
شناسه افزوده	آکینر، شیرین، ویراستار. Akiner, Shirin
شماره افزوده	نجفی‌اسفاد، مرتضی، ۱۳۳۳ -- مترجم.
رده‌بندی ده‌گانه	۱۳۹۳ HD۹۵۷۶/د۴۵۴
رده‌بندی یونیسکو	۳۳۸/۲۷۲۸۰۹۴۷۵
شماره کتابشناسی ملی	۳۲۶۸۸

انتشارات خرسندی

نمایشگاه و فروشگاه کتب فقهی، حقوقی و مجامعه قوانین

تهران، خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروغی

پائین تر از خیابان لبافی‌نژاد، کوچه مینا، پلاک ۲۰

تلفن: ۵ - ۶۶۹۷۱۰۳۴ و ۵ - ۶۶۴۹۰۵۸۴

پست الکترونیک: Khorsandy.pub@gmail.com

سایت اینترنتی: www.Khorsandypub.com

دریای خزر: سیاست، انرژی و امنیت

ویراستار انگلیسی: شیرین آکینر

ترجمه و تحقیق: دکتر مرتضی نجفی‌اسفاد

چاپ اول: ۱۳۹۳ - شمارگان: ۱۰۰ جلد

حروفچینی: زرننگاران مهرخلاق

قیمت: ۴۰۰۰۰۰ ریال

ISBN: 978-600-114-226-0

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۱۴-۲۲۶-۰

فهرست مطالب

۹.....پیشین همکار.....

۱۳.....پیشین کار.....

۱۷.....تشکرات.....

۱۹.....فهرست علائق اخذی.....

۲۳.....اسامی اشخاص و محل.....

بخش اول - پیشینه

۳۱.....۱- مشترک فصل کاسپین ادبیات خرد مقدمه مفهومی.....

۳۱.....شیرین آکینر.....

بخش دوم - موارد حقوقی

۵۱.....۲- تاریخچه حقوقی دریای خزر.....

۵۱.....علی گرانمایه.....

۹۱.....۳- مذاکراتی در خصوص وضعیت حقوقی دریای خزر ۱۹۶۴-۱۹۹۰: از دیدگاه قزاقستان.....

۹۱.....ویچسلاو گیزاتف.....

بخش سوم - ژئوپلیتیک و خطوط لوله

۱۰۹.....۴- ژئوپلیتیک هیدروکربنها در آسیای غربی و مرکزی.....

۱۰۹.....انوشیروان احتشامی.....

۱۲۷.....۵- سیاست خطوط لوله.....

۱۲۷.....جان رابرتز.....

۱۴۵.....۶- توسعه انرژی دریای خزر.....

۱۴۵.....ترنس آدامز.....

بخش چهارم - موارد اجتماعی - اقتصادی

۱۷۱.....۷- منابع طبیعی، حاکمیت و دوران انتقال در آذربایجان، قزاقستان و ترکمنستان.....

۱۷۱.....ریچارد اوتی.....

۱۹۰.....۸- نقش نفت در توسعه آذربایجان.....

- ۱۹۰..... ویلی اولسن
 ۲۱۹..... ۹- موافقتنامه‌های تسهیم تولید صندوق ذخیره ملی نفت
 ۲۱۹..... ماریکا کاریانی

بخش پنجم - چشم‌اندازهای منطقه‌ای

- ۲۳۳..... ۱۰- آذربایجان: اولویت‌های سیاست در ارتباط با دریای خزر
 ۲۳۳..... نصیب نصیبلی
 ۲۶۶..... ۱۱- منابع دریای خزر ترکمنستان و اقتصاد سیاسی بین‌المللی
 ۲۶۶..... گ. کانر
 ۲۹۱..... ۱۲- قزاقستان: نفت، سیاست‌ها و بازی بزرگ جدید
 ۲۹۱..... مجید جعفر
 ۳۱۶..... ۱۳- تأثیرات و چالش‌های منطقه‌ای ایران و روسیه برای قدرت در حوزه دریای خزر
 ۳۱۶..... سوها بلوک‌شی
 ۳۳۱..... ۱۴- تقسیم‌بندی دریای خزر: سیاست و مسایل پیرامون ایران
 ۳۳۱..... سیامک ناظمی و فریدون خرمین
 ۳۴۹..... ۱۵- سیاست روسیه در دریای خزر: سازش برنامه‌های کاری امنیت و اقتصاد
 ۳۴۹..... اوکسانا آنتونکو
 ۳۷۳..... ۱۶- ورود ایالت متحده در تجارت و سیاست منطقه دریای خزر
 ۳۷۳..... کارتر پیچ

بخش ششم - موارد امنیتی

- ۳۹۳..... ۱۷- دیپلماسی اورآسیای ژاپن: دیپلماسی قدرت، سیاست، منابع و یا رویکردازی؟
 ۳۹۳..... رینهارد دریفت
 ۴۱۸..... ۱۸- نظامی کردن در دریای خزر
 ۴۱۸..... مولوت کاتیک
 ۴۳۷..... ۱۹- وضعیت کنونی
 ۴۳۷..... چارلز بلاندی
 ۴۵۰..... ۲۰- قفقاز جنوبی: رفاه یا جنگ؟
 ۴۵۰..... اورس گربر

بخش هفتم - چالش‌های در حال ظهور در دریای خزر

- ۴۶۹..... ۲۱- امنیت زیست محیطی در دریای خزر
 ۴۶۹..... شیرین آکینر
 ۴۹۷..... ۲۲- ده سال به پیش: دستاوردها، دغدغه‌های جدید و چشم‌اندازهای آتی
 ۴۹۷..... شیرین آکینر

تصاویر

شکل‌ها

- ۱- دوا به‌بشی رفتار اجاره گرایانه
- ۱۴- اروپا مربوط به تقسیم بندی دریای خزر
- ۱۶- ۱- پایتخت WTP (جون ۱۹۸۶ لغایت جون ۲۰۰۳)
- ۱۶- ۲- خلاصه نتایج

نقشه‌ها

- ۱- منطقه اروپا آسیا
- ۲- منطقه‌های مورد اختلاف در خزر - جون ۲۰۰۳
- ۳- نتایج بهره برداری منابع در دریای خزر
- ۴- خطوط لوله نفتی در خزر
- ۵- منطقه‌های تحت اشغال ارمنستان و جمهوری آذربایجان
- ۶- هیدرولوژی دریای خزر
- ۷- مسیر خط لوله باکو - تفلیس - جیحان (BTC)

جدول‌ها

- ۴- ۱- منابع نفت و گاز در منطقه خزر
- ۷- ۱- سهم اجاره در تولید ناخالص ملی ۱۹۹۴ و رشد تولید ناخالص ملی درآمد سرانه، در حوزه‌های شش منبع طبیعی
- ۷- ۲- شاخص‌های تغییرات فرایند انتقال براساس گروه کشورها و کشور مربوطه
- ۷- ۳- تغییرات ترکیب اشتغال براساس بخش شغلی ۱۹۹۰-۱۹۹۷
- ۷- ۴- تأثیرات بیماری هلندی ۱۹۹۰-۱۹۹۷

- ۵-۷- خط سیر رشد انتقال براساس کشور و گروه‌های منطقه‌ای
- ۶-۷- شاخص‌های سرمایه اجتماعی براساس منابع طبیعی و کشور
- ۱-۸- FDI و رسید پاداش دولتی آذربایجان ۱۹۹۶-۱۹۹۹
- ۲-۸- تغییرات در تولید ناخالص ملی در آذربایجان ۱۹۹۱-۲۰۰۰
- ۳-۸- ارزیابی فقر در آذربایجان ۱۹۹۵
- ۴-۸- بازدیدکنندگان SRC از ژاپن و بالعکس ۱۹۹۸
- ۲-۱- هزینه‌های صرف شده از سوی ODA ژاپن برای کشورهای واقع در مسیر جاده ابریشم ۱۹۹۴-۱۹۹۸
- ۳-۱- تعداد کل کارآموزان حاضر از کشورهای مسیر جاده ابریشم ۱۹۹۸
- ۴-۱۷- تجارت ژاپن با کشورهای مسیر جاده ابریشم
- ۱-۱۸- تجارت دریای خزر با کشورهای ساحلی
- ۱-۱۹- ساختار حمل و نقل با هم‌چین
- ۱-۲۰- تقابلات دریای خزر با دریای جنوبی
- ۲-۲۰- گزینه‌های مرتبط به انتقال جنوبی در دورنمای آتی

نویسندگان همکار

پروفسور (تری) آدامز دارای درجه دکترا در رشته علوم زمین از دانشگاه ولز است. وی رئیس و موسس شرکت بین‌المللی نفت آذربایجان AIOC بوده و از سال ۱۹۹۴ تا ۱۹۹۸ این سمت را بر عهده داشته است. سمت‌های دیگر وی عبارتند از استادیار ارشد، برنامه تحقیقات انرژی کمبریج و رئیس برنامه انرژی خزر در مرکز حقوقی و سیاست‌های انرژی مواد معدنی دانشگاه داندی.

- شیرین آکینر: مطالعات آسیای مرکزی در دانشکده مطالعات شرقی و آفریقایی در دانشگاه لندن است. همکار موسسه سلطنتی امور بین‌الملل لندن است. آثار منتشره وی عبارتند از: آسیای مرکزی: کسان جدید تقابل؟ (موسسه خدمات سلطنتی یونایتد، ۱۹۹۳)، تشکیل هویت: موسسه سلطنتی امور بین‌الملل (۱۹۹۵)، تاجیکستان: تمایز و یا سازش؟ (موسسه سلطنتی امور بین‌الملل ۲۰۰۱).

- اوکسانا اتوننکو دارای درجه دانشگاهی از دانشگاه دولتی مسکو در رشته اقتصاد سیاسی و دانشگاه هاروارد (دانشکده دولتی کنده در امور بین‌المللی و امنیت می‌باشد. استاد ارشد و رئیس برنامه موسسه بین‌المللی روسیه و اروپا است. در زمینه مطالعات راهبردی. وی پروژه‌های تحقیقاتی زیادی را در زمینه امور امنیت در قفقاز و آسیای مرکزی انجام داده است.

- ریچارد اتوتی استاد جغرافیای اقتصادی دانشگاه لنکستر است. تخصص وی آثار و حول منابع طبیعی و توسعه اقتصادی، انتقال به اقتصاد بازار در آسیا، خط مایل صنعتی در کشورهای در حال توسعه می‌باشد. محقق ارشد و رئیس پروژه مشکلات زیست محیطی، صادراتی و انسانی در مدل‌های رشد بر اساس منابع طبیعی با حمایت موسسه جهانی تحقیقات اقتصاد توسعه دانشگاه سازمان ملل متحد در هلستینکی.

- چارلز بلاندی به مدت ۲۸ سال در ارتش بریتانیا خدمت کرده و در آوریل ۱۹۸۶ با درجه سرگردی بازنشسته شده است. در حال حاضر وی محقق همکار در مرکز

تحقیقات مطالعات تقابلات کمبریج بریتانیا بوده و حوزه جغرافیای تحت مسئولیت وی قفقاز شمالی و جنوبی و حوضچه دریای خزر می‌باشد. وی در طی نخستین دوره مبارزات در سال ۱۹۹۵ از چین و داغستان بازدید به عمل آورده و از آن زمان چندین بار به منطقه سفر کرده است.

- سوها بلوک باشی دارای درجه دکترا در روابط بین‌الملل از دانشگاه ویرجینیا، استاد روابط بین‌الملل دانشگاه فنی خاورمیانه انکارا می‌باشد. آثار علمی وی شامل دیپلوماسی خارجی ترکیه- هویت، دموکراسی و امنیت، ایجاد ملت در آذربایجان، عنوان شوروی و تأثیر تقابل قره باغ، رشد ملی گرایی در آذربایجان، تقابلات و راه‌ها در قفقاز می‌باشد.

- گرماندازنی درجه فوق لیسانس خود را در مطالعات روسی پس از فروپاشی شوروی از دانشگاه علوم اقتصادی و سیاسی لندن دریافت نموده و حوزه تخصصی وی امور مربوط به دریای خزر است. وی دارای درجه لاثوری در علوم اقتصادی از دانشگاه دولتی میلان است. همچنین مقاله در ارتباط با انرژی منتشر کرده است. در حال حاضر وی بعنوان کارشناس انرژی و آب و هوا در دفتر سیاست‌گذاری اروپا در سازمان محیط زیست بنیاد جهانی طبیعت به کار مشغول است.

- راینهارد دریفته استاد علوم سیاسی است که در دانشگاه نیوکاسل است. وی آثار زیادی را در زمینه سیاست خارجی و امنیت ژاپن، مراد امنیتی در آسیای شمالشرقی و روابط اروپا و آسیا منتشر کرده است.

- انوشیروان احتشامی رئیس موسسه مطالعات خاورمیانه و اسلامی و استاد روابط بین‌الملل در دانشگاه دورهام است. آثار متعدد وی شامل سیاست خارجی در کشورهای خاورمیانه، سیاست امنیتی ایران در دوران پس از انقلاب، اثرات قدرت‌ها در آسیا می‌باشد.

- فرشید فرزین مشاور موسسه مشاورین آتیه بهار در تهران بوده و تخصصی وی حقوق اساسی ایران است. وی دارای درجه فوق لیسانس از دانشگاه مراد تهران بوده و مولف متون حقوقی متعدد است و در بسیاری از آثار منتشره در نشریه ایران فوکوس بریتانیا مشارکت داشته است.

- اورس گرب در رشته تاریخ مدرن و حقوق اساسی در دانشگاه برن مشغول به تحصیل است. وی در سال ۱۹۸۴ بعنوان مددکار اجتماعی به جامعه عمومی سوئیس‌ها ملحق شده و در برنامه‌ریزی سیاست امنیت و اطلاعات راهبردی به فعالیت پرداخته

است. وی رئیس واحد روایی کشور سوئیس بوده و بیشتر به حوزه قفقاز علاقه داشته و چندین بار به آنجا سفر کرده است.

- ویاجسلاو گیزاتوف فارغ التحصیل آکادمی عالی دیپلماتیک شوروی است. وی در اداره دیپلماتیک شوروی خدمت نموده و بعد از ۱۹۹۱ در خدمت دستگاه دیپلماتیک قزاقستان بوده است. در ۱۹۹۳ تا ۱۹۹۶ عهده دار معاونت وزیر خارجه در مذاکرات دریای خزر می شود و بعدها سفیر قزاقستان در ایران و آلمان بوده است.

- علی گرانمایه دیپلمات سابق ایران است. وی درجه دکترای خود را از دانشگاه لندن دریافت کرده و در حال حاضر مشاور روابط بین الملل و دستیار تحقیقاتی در مرکز مطالعات خاور نزدیک و میانه در دانشکده مطالعات شرقی و آفریقایی دانشگاه لندن می باشد.

- مجید خعفر برای درجه فوق لیسانس از دانشگاه کمبریج در رشته مهندسی و دانشگاه لندن در رشته روابط بین الملل بوده و چندین سال در اروپا و خاورمیانه در حوزه نفت و گاز با شرکت های دیگر شرکت های انرژی همکاری داشته است. در حال حاضر وی در دانشکده سیاست کارهاروارد مشغول به کار است.

- ماریکا کاراییانی دارای مدرک در رشته حقوق از دانشگاه آتن و در رشته مطالعات سیاسی و اداری اروپا از کالج اروپا پروژ بود و در حال حاضر مشغول نوشتن رساله دکتری خود در زمینه جنبه های حقوقی توسعه نفت و گاز خزر در دانشگاه ملی آتن است. وی عضو مرکز بین المللی مطالعات دریای سیاه می باشد.

- مولوت کاتیک روزنامه نگار و تحلیل گر مهم لندن است. وی دارای تجارب زیادی در زمینه توسعه های صورت گرفته در ناحیه قفقاز و آب های مرکزی بوده و دارای درجه فوق لیسانس از دانشگاه های آنکارا و بیرکنت می باشد. در حال حاضر وی در حال تکمیل رساله دکتری خود در دانشکده اقتصاد لندن در زمینه اقتصاد سیاسی نفت و گاز خزر است.

- سیامک نمازی مدیرعامل شرکت مشاورین آتیه بهار در تهران است. وی دارای درجه دانشگاهی در رشته روابط بین الملل از دانشگاه توفس و رشته برنامه ریزی شهری از دانشگاه روتگرز است. وی ویراستار مجله ایران انرژی فوکوس در بریتانیا و یکی از همکاران مجلات مربوط به ایران و حوزه دریای خزر شامل تمرکز زدایی و توسعه انسانی پایدار: مورد شوراهای ایران، پریشانی های زیست محیطی خزر: چالش های

مرزهای جدید انرژی و توسعه، جمهوری اسلامی ایران در دائرةالمعارف نظام‌ها و احزاب سیاسی می‌باشد.

نصیب نصیلی استاد و رئیس گروه روابط بین‌الملل دانشگاه خزر باکو و رئیس بنیاد مطالعات آذربایجان می‌باشد. وی از ۱۹۹۲ تا ۱۹۹۴ بعنوان سفیر آذربایجان در ایران خدمت کرده و ۵ کتاب و تقریباً یکصد مقاله در زمینه جمهوری آذربایجان و منطقه آذربایجان ایران و نفت و ژئوپلیتیک قفقاز منتشر کرده است.

نصیلی ولسن در اوسلو بعنوان اقتصاد دان آموزش دیده و دارای سمت‌های مهم زیادی در شرکت استات اویل بوده و مسئولیت شرکت‌های نفتی خارجی که در زمینه توانامه مشارکت در تولید آذری - چیراگ - گونشلی مذاکره می‌کرده است را بر عهده داشته است.

- کارتر پیتسبرگ رئیس گروه بازارهای سرمایه نقدینگی جهانی مریل لینچ، مدیر کسب و کار اروپا، کار میانه آفریقا بوده و پیش از آن کارشناس و محقق امور بین‌الملل در شورای منطقه خزر بوده که در آنجا تحقیقات خود را در زمینه توسعه اقتصادی کشورهای شوروی سابق و خاورمیانه با گرایش به امور منابع انرژی دریای خزر انجام داده است.

- جان رابرتز متخصص ارشد در گسترش انرژی پلاتس در حوزه ژئوپلیتیک انرژی و همچنین همکار ارشد در شرکت متکنیس میمند که شرکت مشاوره متخصص در موارد آسیای مرکزی، خاورمیانه و توسعه در ادینبورگ اسکاتلند است می‌باشد. وی آثار و دروس زیادی در زمینه توسعه انرژی ارائه نموده و آثار متعددی به عبارتی از خطوط لوله خزر و پیش‌ها و ابهامات خاورمیانه در عصر جدید.

پیشگفتار

اول دهه ۹۰ میلادی، خارج از صنعت نفت اطلاعات ناچیزی در غرب در مورد خور دریای خزر، به غیر از این که منطقه یاد شده منبع خاویار است وجود داشت. البته از آن زمان بعد توجه یاد شده توجه زیادی را در حوزه جهانی به خود جلب نموده است. مقالات بسیاری، مجلات و روزنامه‌ها و نیز تعداد روز افزونی کتب و آثار دانشگاهی و علمی در این منطقه پرداخته‌اند. توجه زیادی نیز به امر میزان ذخایر منابع انرژی این منطقه، دورانی توسعه طلای سیاه و تاثیر احتمالی فرآیند یاد شده بر شکوفایی و امنیت منطقه خطوط شده است. امروزه دریای خزر بصورت یکی از موضوعات مورد نظر و محبوب و استفاده برای مسیر ثروت و یا تبدیل سنت به مدرنیته درآمده است.

برخی از مطالبی که در این اثر ارائه شده است بیشتر بر اساس تصورات است تا واقعیات و شواهد. با این همه مطالعات جدی‌تری نیز در این زمینه انجام شده و بدون شک درک بهتری را از پیچیدگی‌های منطقه خزر به دست می‌آید. بیشتر اظهارنظرها بر تلاش برای نفوذ سیاسی و بخصوص انعکاس بحث‌های ارامش و وضعیت حقوقی دریای خزر و دورنمای مسیر خطوط لوله صادراتی متمرکز است. اصلی‌ترین کشورهای ایفا گر نقش در این میان ایران، روسیه، آمریکا و کشور تحت حمایت آمریکا یعنی ترکیه می‌باشند. اخیراً ژاپن، چین و هند نیز علاقه خود را به منطقه دریای خزر نشان داده و سرمایه‌گذاری عظیمی را در این بخش با پشتوانه امنیت‌های دیپلماتیک و دولتی خود آغاز نموده‌اند. بر این اساس، از دیدگاه ژئوپلیتیکی، حوزه دریای خزر انعکاس دهنده مجموعه‌ای از رقبا، تنش‌ها و جاه طلبی‌های سلطه‌طلبی در سطح جهان است.

بیشتر تحلیل‌گران، آگاهانه و یا ناآگاهانه گرایش به ارائه وضعیت سیاسی مربوطه داشته و در نتیجه، حتی در صورت عدم ارتباط به موضوع نیز کار خود را با بررسی

وضعیت سیاسی کشور مربوطه و همچنین بهترین سیاست کلی مناسب برای این منطقه شروع نموده‌اند. نگرانی‌ها و اعتراضات دیگر کشورها اغلب چندان در نظر گرفته نشده و بر همین اساس شرکت‌های نفتی نیز برخی اوقات کمی بیش از پروژه‌های سیاسی مدنظر قرار گرفته‌اند.

مطالعاتی از این دست، علیرغم گرایش‌ات متفاوت مهم تلقی شده و لازم است مدنظر قرار گیرند زیرا نشان دهنده واقعیات سیاسی خاصی در این ارتباط می‌باشند. البته برقراری تعادل بین این قبیل رویکردها از طریق لحاظ نمودن دیگر تعبیر مربوطه را از اهمیت خاص خود برخوردار خواهد بود. هدف این کتاب پیگیری مسیرهای قبل در این زمینه به صرف تکرار و نیز مباحثات مربوط به وضعیت حقوقی دریای خزر و دیگر موارد از این دست نبوده بلکه بیشتر به ترکیب دیدگاه‌های مؤلفین مختلف پرداخته و برخی اوقات تلویحا نشان دهنده نحوه درک واقعیات مشابه به طرق مختلف می‌باشد. این نوشته، نگرانی‌های ایران در مورد تهدیدهای امنیتی بالقوه ناشی از سیاست‌های روسیه و آمریکا در منطقه خزر همراه با نگرانی‌های ترکیه در مورد سیاست‌های روسیه و ایران ارائه شده است. در زمینه آذربایجان، تقابل با قره باغ آینده‌ای است که از آن دیپلماسی خارجی این کشور از روابط خارجی آن برداشت می‌شود. درک این فرض که این کتاب روشن‌کننده و در عین حال مختلف استنباطی مربوطه است حائز اهمیت می‌باشد، زیرا اطلاعاتی در مورد محیط تصمیم‌گیری‌ها ارائه کرده و بر برنامه‌ریزی سیاسی تأثیر گذار بوده و در برخی موارد اساس امور سیاسی، حقوقی و دیپلماتیک را بیان می‌کند که در روند مذاکرات بین‌المللی مدنظر قرار گیرد.

همکاران این کتاب از کشورهای مختلف غیر منطقه‌ای مانند آمریکا، بریتانیا، آلمان، یونان، ایتالیا، نروژ، سوئیس و امارات متحده عربی و نیز ترانس کاسپین که کشور اخیر را می‌توان بخشی از منطقه فراخ‌تر خزر محسوب نمود. ترانس کاسپین رسماً نماینده ندارد اما با این همه دیدگاه‌های مسئولین رسمی و متخصصین ترکمنستان ارائه شده است. هدف، ارائه دیدگاه‌های مختلف منطقه‌ای از کشورهایی که بطریق مستقیم با توسعه دریای خزر درگیرند و نیز دارای علایق پیرامونی در زمینه این منطقه هستند بوده است. پیشینه تخصصی مؤلفین نیز متفاوت بوده و شامل اساتید دانشگاهی، مامورین دولتی، دیپلمات‌ها، خبرنگاران، نمایندگان حوزه‌های صنعت نفت و نظامی می‌باشد.

فصل‌ها به سبک‌های مختلف نگارش یافته و بعنوان نمونه برخی از آن‌ها دارای زیرنویس‌های زیادی بوده و برخی دیگر به کلی فاقد زیرنویس می‌باشند. بجای اعمال

طریقه یکنواخت، الگوهای مختلف بیان مسئله حتی الامکان حفظ شده است. بر این اساس، نحوه بیان مطلب و یا حداقل برخی قسمت‌های آن با بهره‌گیری از تنوع یاد شده منعکس‌کننده تنوع دیدگاه‌هایی است که این کتاب به بیان آن‌ها می‌پردازد. بدون شک موارد تکراری نیز در این میان بیان شده که این امر به پرداختن فصول مختلف و به برخی بحث‌های مشابه بر می‌گردد. لیکن این امر بر اساس دیدگاه‌های مختلف صورت پذیرفته و در چنین مواردی، در متن به موضوع مشابه ارجاع شده است. برخی از مؤلفان در تعبیر و تفسیر موضوعی مطالب از توانایی بالایی برخوردار بوده‌اند. دیدگاه‌های ارائه شده لزوماً نظر ویراستار نبوده و بدون اظهار نظر ارائه گردیده‌اند، چرا که بخشی از زیبایی بحث محسوب می‌شوند.

شیرین آکیر لندن

تشکر و قدردانی

ایده‌بین اثر در طی همایش بین‌المللی معماری امنیتی جدید در منطقه خزر که در مرکز تحقیقات و مطالعات تقابلات در آکادمی نظامی سلطنتی ساندهورست در سال ۱۹۹۶ برگزار گردید بخش گسترده‌ای از همایش یاد شده سخنگویان زیادی با پیشینه‌های مختلف از آسیای مرکزی، اروپا، ایران، ترکیه و آمریکا گردهم آورده بود. در طی همایش مزبور گفتگوهای پویایی انجام گرفت و منجر به تبادل مفید ایده‌های مختلف گردید. هدف اصلی در این زمینه انتشار مقالات است. این ایده در این همایش بوده است. البته، بعضی عوامل نیز از اجرای پروژه جلوگیری کرده است. یکی از آن‌ها وضعیت متغیر دریای خزر می‌باشد. شاید بهتر بود که قبل از تلاش برای نتیجه‌گیری در این زمینه کمی پس از فروپاشی شوروی سابق تأمل می‌شد اما با این همه در حال حاضر که کمی بیش از یک دهه از پیدایش سه کشور مستقل حول دریای خزر می‌گذرد، هرگونه ارزیابی با ماهیت موقتی انجام خواهد گرفت. ایده یاد شده در زمینه بررسی عقاید و دیدگاه‌های مختلف در این اثر مد نظر بوده است. بر این اساس، همایش ۱۹۹۶ صرفاً الهام بخش و نیز منبع اصلی این اثر محسوب می‌گردد. لذا اینجانب مراتب تشکر خود را از چارلز دیک رئیس مرکز تحقیقات مطالعات تقابلات اعلام می‌کند که بدون پشتیبانی وی همایش یاد شده قابل برگزاری نبود. آن الدیس نیز همانند مرکز یاد شده کمک زیادی کرده و اینجانب از تلاش‌های وی در این زمینه کمال تشکر را دارم.

بسیاری از دیگر دوستان و همکاران نیز کمک و توصیه‌های زیادی ارائه کرده‌اند از جمله فومیتاکی اوکوبو بدلیل مطالعه دقیق مقالات مختلف این کتاب، کریس بوک، تام دی‌میتروف، حمید غفار زاده، امیل مجید اف، کارتر پیچ، جان رابرتز، فرگوس رابرتسون، دیوید اسکیلز، زاچاری توماس، دانورن تولوخانف و دوگلاس تاونزند. اینجانب مراتب

تشکر خاص خود را از لائورن روسکاز از اتحادیه تحقیقات انرژی کمبریج و اندرو نم ائولسن از شرکت خط لوله نفتی باکو - تفلیس - جیحان بدلیل اعطای مجوز تکثیر نقشه‌های منطقه اعلام می‌کنم.

در نهایت نیز می‌خواهم از کارکنان انتشارات کورزون، روتلج کورزون و انتشارات فلورانس بدلیل شکیبایی و روحیه حرفه‌ای‌گری ایشان تشکر نمایم.

شیرین آکینر لندن